

Dei Concord
orum 857
de Antiquis
micis
ona

Nf. 96.



PROGRAMMA

an 76
**FESTO NA-
TIVITATIS DO-
MINI NOSTRI IESV
CHRISTI**

IN ACADEMIA IVLIA

ANNO clō lō c XLIII

P. P.

QVO CONTROVERSIA

**num Christus secundum carnem sit filius Dei
naturalis vel adoptivus**

EXCVTIVR,

**ET ROMANVS PONTIFEX HADRI-
ANVS PRIMVS MALE DEFI-
NIISSE CONVINCIVR.**



**HELMESTADI,
IN TYPOGRAPHEO CALIXTINO EXCVDIT
HENNINGVS MULLERVS. 1946. 2. 20**

PROGRAMMA

FESTO
TIVITATIS DO-

MINI NOSTRI IESU
CHRISTI

IN ACADEMIA PAVIA

ANNO MDCCCXXXIII

P. P.

OVO CONTRAVERSIA

quoniam Christus secundum carnem filius Dei
naturalis vel adoptivus

EXCUTIUR.

ET ROMANUS PONTIFEX HADRI-
ANUS PRIMUS MALE DEFI-
NITISSE CONVINCIATUR.



H. L. M. ESTADL

IN TYPOGRAPHICO CALVARIAE EXCEDIT
HANNING'S WELFEN





PRORECTOR ACADEMIÆ
IULIÆ.

GEORGIUS CALIXTVS
SANCTÆ THEOLOGIAE D.
ET PROFESSOR PRIMARIVS
CIVIBVS ACADEMICIS
S. D.



Voties magistratu fundi sacro hoc tempore ex hoc loco vos sumus alloquuti, toties aliquid ex historiâ certaminum de summo illo Christianæ fidei mysterio, quod hisce diebus considerari solet, in ecclesiâ exortorum, delibavimus. Exposuimus igitur antehac hæresin tum Nestorianam, tum Eutychianam, quomodo videlicet utraque enata, & tum illi tum isti sese catholici & orthodoxi doctores opposuerint. A consuetudine eâ nostrâ ne nunc quidem recedemus, acturi tamen de controversiâ minoris momenti, sed nonnullas ob causas expendi dignâ.

Vergente ad finem seculo Christiano octavo, quum Carolus, cui ingentia facta & pares successus gloriosum Magni cognomen peperere, rerum in occidente, titulo tamen adhuc Francorum & Longobardorum regis, patritiîq; Romanorum, potiretur, cœpit Felix, Vrgelitanus in llergetibus juxta Pyrenæos montes episcopus, doce-

A

re &

re & inculcare, Christum Dominum secundum humanitatem suam filium esse Dei Patris adoptivum. Loquutio hæc, tamquam nova & insolens, multos turbavit. Et quum anno regni Carolini XXI I I, qui cum Christiano DCCXCI componitur, Paulinus Aquilejensis metropolitanus in provinciâ suâ Foroq̃ue Iulio synodum haberet, in Felicem, suppresso tamen ejus nomine, acriter invectus fuit. *Contradicimus, inquit, per omnia Patri passianis, qui divinitatem ejus passibilem ausi sunt elinguare. Similiter & illis non credimus, qui in duos videntur filios unum Christum Dei Filium dividere, dum illum naturalem & adoptivum affirmare moliantur, quum unus idemq̃ sit Dei hominisq̃ filius.* Et post aliqua in explicatione symboli, quam ab omnibus suis clericis memoriter vult teneri & recitari: *Non alter hominis filius, & alter Dei: sed unus idemq̃, Dei hominisq̃ filius, in utraq̃, naturâ, divinâ scilicet & humanâ, Deus verus & homo verus. Non putativus, sed proprius, quia numquam fuit propter hominem, quem assumpsit, à Patre alienus. --- Ideo in utraq̃, naturâ propriam eum & non adoptivum Dei filium consistemus, quia inconfusibiliter & inseparabiliter, assumpto homine, unus idemq̃ est Dei & hominis filius. Naturaliter Patri secundum divinitatem, naturaliter matri secundum humanitatem. Proprius tamen Patri in utroq̃; quoniam, sicut dictum est, non sunt duo filij, alter Dei & alter hominis, sed unus Christus Iesus propter unam personam, Dei & hominis filius, Deus verus & homo verus.*

Disputatio hæc tum temporis enata, & inter partes acriter agitata, digna est quæ exactiùs consideretur. Docebit enim nos, quæstiones de fidei mysteriis non necessarias facillè moveri, sed non facillè sopiri; aliquando ab utraque parte infeliciter tractari, & quæ sine dispendio salutis ignorari poterant, frustra quandoque & magno

ptat Deus, quòd ipse egeat solatio liberorum, sed ut egentes alios suorum bonorum heredes (qui proprius est adoptionis effectus) participesque faciat. Nec alias observat in adoptando leges, quàm suam ipsius voluntatem, & quas ipse liberrimè statuit. Inter homines quidem hereditatem non adit adoptatus, nisi post mortem adoptantis: at hic, qui in æternum vivit, filios quos adoptavit, sui ipsius suorumque bonorum participatione beat; nec ei propterea quidquam decedit. Plerumque etiam in eos, qui ab hominibus adoptantur, nihil aliàs juris aut potestatis obtinent qui adoptant, sed per adoptionem demum consequuntur: at nemo est sive homo sive angelus, qui, eo ipso quòd creatura est, divinæ creatoris potestati non sit subditus. Id autem commune est omni adoptioni, &, ut sic loquar, intrinsecum, quòd ex benevolentia & gratia suam facit, qui alioquin eatenus erat extraneus, ei que jus in participatione bonorum & capessendâ hereditate, quod illi ex se non competebar, tribuit.

Prisci ecclesiæ doctores ad hasce considerationes sese non demiserunt, neque, sicut monuimus, quomodo ista humanitati Christi, vel Christo quatenus homini aptari possint, examinarunt. Irenæus quidem juxta latinum interpretem in hunc modum loquitur: *Propter hoc Verbum Dei homo, & qui Filius Dei est, filius hominis factus est, commixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens fiat filius Dei.* At græca, quæ Theodoretus nobis conservavit, ita habent: *Εἰς τὸ πρὸς τὸν λόγον & ἀνθρώπου &, ἵνα ὁ ἄνθρωπος & χωρησὺς τὸν λόγον, & τὴν ὑπόθεσιν λαβὼν ὑὸς γένηται Θεῶν.* *Ideo Verbum factum est homo, ut homo capax factus Verbi & adoptionem consequutus fiat filius Dei.* Sequitur apud latinum Irenæi interpretem: *Non enim poteramus aliter incorruptelam*
& im-

Lib. 3. c. ar

Dial. 1.

& immortalitatem accipere, nisi aduniti fuisset incorruptela & immortalitati. Quemadmodum autem adunari possemus incorruptela & immortalitati, nisi prius incorruptela & immortalitas facta fuisset id quod & nos, ut absorberetur quod erat corruptibile ab incorruptela, & quod erat mortale ab immortalitate; ut filiorum adoptionem perciperemus? Ex his arbitrator manifestum esse, Irenæum de nostrâ adoptione loqui, non de ipsius Christi.

Hilarius libro 11 de Trinitate: *Parit virgo; partus à* ante finem
*Deo est: infans vagit; laudantes angeli audiuntur: panni in cunis sordent; Deus a Magis adoratur. Ita potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur. Sed hic adoptari accipi potest pro eo, quod est adscisci, adsumi. Hoc enim sensu humanitatem adoptatam, id est, in hypostaticum consortium divinitatis adsumtam esse nemo negaverit. Expressius autem $\pi\upsilon\chi\lambda\epsilon\gamma\omega$ Hilario Marius Victorinus primo librorum, quos adversus Arium *more dialectico* (ut post init. judicat Hieronymus, nescio an verè) valde obscuros (& hoc quidem verissimè) scripsit: Christus non sic filius, quemadmodum nos. Nos enim adoptione filij, ille naturâ. Etiam quadam adoptione filius & Christus, sed secundum carnem. L. de feri-
ptor, c. 107,*

Mirum autem non est, vereres non nullos, quando adversus Arium & Arianos disputant, Christum Dei Filium adoptivum negare. Negant videlicet eo sensu, quo affirmabant Ariani, nempe simpliciter adoptivum esse, ut ne quidem secundum naturam, quâ ante incarnationem prædictus fuit, naturalis sit. Porro hoc etiam certum est, Christum non ita esse filium adoptivum secundum humanitatem, ut alius ab ipso sit filius naturalis secundum divinitatem: id enim manifestè Nestorianum foret: nec ita, ut prius duratione & tempore fuerit filius, atque adeo aliquando non-filius, antequam adoptare-

ptaretur. Sufficit in solo signo rationis, quod vocant Scholastici, priorem esse humanitatem quam ejus adoptionem: quum etiam inter homines, præsertim si leges positivas non attendamus, nihil impediat nondum natum aut conceptum adoptari. Si itaque naturalem filium dicas, qui ex quo naturam sortitus est, sive ab ipso ortu & origine suâ filius fuit, ita sanè Christum etiam secundum humanitatem filium naturalem dicere oportebit. Eodem autem modo angeli & primî homines cum gratiâ creati naturales filij fuerint. Minimè verò omnium ita est adoptione filius, ut aliquando filius iræ fuerit, quemadmodum quod nos attinet, res se habet. Ad hunc sensum

c. dist. 10.

respiciens Magister sententiarum, *Adoptivus*, inquit, *filius non est*, hac videlicet ratione, quia prius fuit, & postmodum adoptatus est in filium, sicut nos dicimur adoptivi filij, quia quum nati fuerimus filij iræ, per gratiam facti sumus filij Dei. Christus verò numquam fuit non-filius Dei: & ideo non est adoptivus filius. Sic etiam primus Scholasticorum sive interpretum Magistri Alexander Alensis: qui quæstionem his verbis

Parte 3. qu.
20, mem.
b10 4.

expedit & concludit: *Adoptio ponit differentem statum humanæ naturæ, unum in quo sit non filius, quod non est invenire in Christo, secundum quod homo. Item adoptio ponit bene esse post male esse, quod nullo modo convenit Christo, secundum quod homo.* Non absudit discipulus ejus Bonaventura, qui docet non-filium dici posse vel *negativè*, vel *privativè* sive *contrariè*, quod sit filius iræ; & quum neutrum cadat in Christum quatenus hominem, ideo filium adoptivum dici non posse.

3 dist 10,
art. 2. qu. 1.

Sed nos ad historiam revertamur. Nihil quidem scriptorum Felicis exstat, nisi quod ex ejus libello sive epistolâ Paulinus Aquileiensis in septem, quos adversus eum scripsit libris, nonnulla profert. *Scripsit*, inquit, *episto-*

epistolam pridem Felici episcopo, caritatis calamo, non contentio-
nis studio, Sed idem mox libellum non epistolari breuitate suc-
cinctum, sed sermonum serie prolixum nobis dirigere studuit. Ex
eo siue libello siue epistolâ hæc adducit Paulinus: In hoc
illum adoptivum credimus apud Patrem, in quo secundum car-
nem filius est David, non tamen in hoc, quod Dominus existit.
Rursus: Certè idem Redemptor noster in formâ humanitatis fi-
lius David est, & filius Dei. Quod utramq; verum est. Quod ta-
men non absurdè quærendum est, quomodo in eum utrumque con-
veniat. Neg, enim fieri potest, ut unus filius naturaliter duos pa-
tres habere possit: unum tamen per naturam, alium autem per
adoptionem prorsus potest. Alio loco: Dei Filius, dominus &
redemptor noster juxta humanitatem sicut in naturâ, ita & in no-
mine, quamvis excellentius cunctis electis, verissime tamen cum
illis communicat, --- ut idem, qui essentialiter cum Patre & Spi-
ritu sancto in unitate deitatis verus est Deus, ipse in formâ hu-
manitatis cum electis suis per adoptionis gratiam deificatus fie-
ret, & nuncupativè Deus. Rursus alio: Dicis tu Felix, eundem
esse filium Dei, qui est & filius hominis, & filium hominis, qui est
filius Dei, ut ex tuis verbis cognosci poterit. Qui illam, inquit, sibi
ex utero matris, scilicet ab ipso conceptu, in singularitate sue per-
sona ita univit atq; conservit, ut Dei filius esset hominis filius,
non mutabilitate naturæ, sed dignatione: similiter & hominis
filius esset Dei filius non veritabilitate substantiæ, sed in Dei filio
esset verus filius. Et mox: Ex Deo Deus, & homo ex homine in
singularitate personæ unus atq; idem Christus Dei: sicut qui-
cumq; homo ex animâ de nihilo creatâ & carne ex utroq; parente
formatâ unus est utrisq; parentibus, patris sui videlicet & ma-
tris filius. Hæc Felicis verba ab ipso ejus adversario Pau-
lino producta hominem à suspitione & crimine Ariani-
smi & Nestorianismi absolvunt.

Nihilominus in eum invehitur Paulinus hujusmo-
di ver-

Lib. 1, in-
tio.

Lib. 1. ante
finem.

Lib. 3, ini-
tio.

Lib. 4, ini-
tio.

Lib. 5, ini-
tio.

Lib. 3. ante
finem.

di sermone: Per fortè videri potuisset impietas tua cum Iudæis, nisi quod in hoc majus est crimen tuum, quòd illi eum negabant Deum esse, in quo adhuc passio ostendebat hominem: tu eum denegas Deum, quem jam resurrectio probavit Deum. Ac per hoc illi eum persequabantur in terrâ, tu eum persequeris in cælo, nolens illum Deum prædicare regnantem in cælo, cujus ministerio

Lib. 4. sub
finem.

fungeris in ecclesiâ. Et alio loco: Cesset Felix Christum in duos filios vel in duos deos dividere, ne Nestoriana fiat infidelitatis particeps: quia quod Nestorius in numero personarum, hoc Felix in numero filiorum facere videtur. Et aliàs ei hæresin Nesto-

Lib. 7. post
medium.

rij impingit, ut quum scribit: Nestorius licet duas palam non dixisset personas, tamen omnia, quæ duabus inesse necesse est personis, in suâ professione fatetur: simili modo & tu, licet fugias verba duarum personarum, tamen omnia, quæ necesse est duabus inesse personis, te tuis literis invenimus profiteri. Quis enim nesciat apud unum patrem alteram esse personam adoptivi filij, alteram proprij? Hæc tamen consequentia est invalida. Si enim unus duabus præditus sit perfectis distinctisq; naturis, nihil impedit, quin secundum unam sit naturalis, & secundum alteram adoptivus filius: quemadmodum itidem juxta unam ab æterno ex Deo est genitus, juxta alteram in tempore ex muliere factus; juxta unam creator, juxta alteram creatura.

Cap. 4. 4.

Cæterum negari non potest, Felicem aliquando incommodè loqui, & si sententia verbis respondeat, malè quoque sentire. Paulinus quidem sub initium librorum, quos diximus, Non sufficiebat, inquit, sibi Felici, tantummodo Christum, qui de virgine natus est, negare proprium esse filium Dei, sed etiam hunc eundem non consenti verum esse Deum, sed novo & inaudito sanctæ Dei ecclesiæ nomine nuncupativum Deum nominare illum non timet, dividens Christum in duos filios, unum vocans proprium, alterum adoptivum; & in
duos

duos Deos, unum verum Deum, alterum unicipativum Deum.
 Equidem hoc testimonio, utpote hostili, non admodum
 moveor. Magis moveat ipsa Felicis verba, à Paulino pro-
 ducta. Paullo antè audivimus eum dicere, quòd *qui essen-*
tialiter cum Patre & Spiritu sancto in unitate deitatis verus
est Deus, ipse in formâ humanitatis per adoptionis gratiam det-
ficatus fuerit, & sit nicipativè Deus. Alibi eum introducit
 ita loquentem: *Deus est Christus secundum divinitatem, &*
Dei filius verus: secundum humanitatem autem Deus est nicip-
ativus, & adoptivus filius. Quin videtur *κατασκευαστικῶς*
 evertere. Hæc enim verba, tamquam ipsius, proferun-
 tur: *Si, ut vos mei adversarij vultis, homo adsumtus à Filio*
Dei, mox à conceptione virginis uterî verus conceptus est
Deus, verus & natus Deus, quomodo &c. Item: *Quâ aucto-*
ritate idem homo dominicus ex utero matris verus Deus con-
ceptus, & verus Deus natus à vobis predicatur, quum sit natu-
râ verus homo, & per omnia subditus Deo? Iterum: *Si secun-*
dum vestram professionem Deus verus esset homo ille susceptus à
Verbo, nequaquam tantus Apostolus Petrus audeat dicere,
Deus erat cum illo; sed potius, Deus erat ipse.

Lib. 7. post
medium.

Lib. 4. post
medium.

Lib. 5. post
initium.

Act. 10. 38.

Erat eâ ætate promiscuus usus vocabulorum, quæ
 concreta & abstracta vocamus, ut altera pro alteris sæpe
 usurparentur, sicut tum ex aliis, tum ex hoc Paulino
 promptum est cognoscere. Quod ipsum disputationem
 istam magis, quàm absq; eo fuisset, difficilem & intrica-
 tam reddidit. Quum itaq; negat hominem adsumtum
 esse verum Deum, id puto eum velle, quod quatenus
 homo, sive secundum humanitatem non sit verus Deus.
 Alioquin enim secum ipse pugnaret. Quod autem di-
 cit, *esse nicipativum Deum*, vix video, quomodo possit ex-
 cusari. Nam si *Homo* capiatur pro personâ, quæ est ho-
 mo; tum hic homo Christus non nicipativus, sed ve-

B

rus



rus est Deus: & nuncupativum Deum dicere, idem ferè fuerit, quod enunciationem hanc *Homo est Deus*, realem negare, verbalem adserere, quod patrum memoriã perperam nonnulli fecerunt. Si verò *Homo* sit idem, quod *secundum humanitatem*, pariter falsum erit, certè durum plurimisq; incommodis obnoxium, Christum hoc sensu Deum nuncupativum appellare.

Lib. 5. post
medium.

Tribuit Felici Paulinus hæc quoq; verba: *Nusquam in evangelio Dei filius pro nobis. sed tantum filius hominis traditus legitur.* Quæ equidem multò minùs excusare, vel cum aliis ejusdem conciliare possum. Nam ex epistola ejus

Lib. 3. ante
finem.

hæc etiam recitat Paulinus: Sicut ea, quæ de Christo celsa atq; gloriosa sunt, credimus & collaudamus; ita humilitatem ejus & omnia indigna, quæ propter nos misericorditer suscipere voluit, despiciere nullo modo debemus. Et subjungit: *Dicis itaq; tu Felix, illum, qui nos creavit, quum non essemus, hæc indigna omnia pati pro nobis. Scimus quis ille, qui nos creavit; nempe proprius Filius Dei. Quomodo potest utrumq; esse verum, ut ille, qui condidit, hæc indigna passus esset pro nobis, si ille qui creavit, est proprius Dei filius, & ille, qui passus est, adoptivus sit?* Facile respondere possit Felix, sicut unus idemq; & nos creavit, & pro nobis est passus; ita quoq; eundem secundum naturam, quã creator est, proprium esse Dei filium, secundum alteram adsumtam, in quã passus, adoptivum.

Lib. 1. ante
finem.
Lib. 6. in
finem.

Quin paulinus ea interdum profert, quæ ut ab Eutychnianismo liberentur, admodum benigne egebunt interpreti. Verbi gratiã: *Ego aliud Christum quàm Deum esse non novi. -- Et quum utiq; quidquid est Christus, Deus sit, inveniri in Deo aliud non potest, quàm Deus.* Item: *Quomodo in duabus naturis, divinitatis scilicet & humanitatis, proprius potuit esse filius hominis, & non potuit totus in duabus naturis proprius*

prius esse filius Dei? Ergone in divinitatis naturâ proprius filius hominis? Denique: Tuum esset credere, quod adsumpta humanitas totum accipiens quod Dei est, aliud quam Deus esse non possit.

Lib. 7, inf.
tio.

Majore sanè vehementiâ & acerbitate tractata fuit hæc controversia, quàm facundiâ vel eruditione. Neq; in tot libris Paulini quidquam ferè magis arridet, quàm duo loca, quæ subijcio. Sub finem libri sexti monet *omnè homini melius esse laudare bonitatem Dei, quàm discutere potentiam ejus: humiliter obedire præceptis illius, quàm pertinaciter scrutari mysteria illius; & amabiliter venerari illum, quàm presumtuose ratiocinari de illo.* Et sub finem libri septimi: *Sufficiat tibi credere, Christum filium Dei verum esse Deum, & verum filium Dei: & de sacramento ejusdem incarnationis Dei nostri plus investigare ne labores, quàm quod in Evangelio legisti, & in Apostolorum dogmatibus scriptum invenisti.*

Matr. 12, 18.

Icf. 42, 16

Adde 52, 13

53, 16

Mirum tamen, Paulinum non contentum iis, quæ in Evangelio legerat, verba Iesaiæ, *Ecce servus meus, quem elegi*, Servatori disertè applicante; Felicem, quod Christum secundum humanitatem Dei servum adsereret, tantopere exagitare. Non quidem lege vel pacto vel culpâ servus erat, sed liber & ingenuus: non tamen ab illâ erga Deum sive subjectione sive servitute, cui omnis creatura, quatenus creatura, est obnoxia, uti nec ab obedientiâ in obeundo, quod Deus injunxerit, officio vel opere, exemptus. Qualis subiectio & obedientia dignitatem aut libertatem non imminuit. Deo enim servire, est regnare. Non pugnat itaque regem aut principem esse, & Dei tamen servum esse. Hinc Deus ipse apud Iezechielem prophetam, quum Christum promitteret, dixit: *Excitabo eis pastorem unum, qui pascat eas oves dispersas, servum meum Davidem: ipse pascet eas, & ipse eris*

Cap. 14, 23

Lib 4 post
medium.

eis pastor. Ego verò DOMINVS ero eis Deus, & servus meus David princeps in medio eorum. Felix, ait Paulinus, conditionalem servum sepius solet affirmare; id est, conditionis sive creationis intuitu. Et iterum: Tria affirmat in Christo, quòd servus sit conditionalis; quòd filius adoptivus, & Deus nuncupativus. E quibus ultimum à veritate & commodà acceptione remotissimum. Tria quoq;, inquit, è contrario negat, quòd verus Deus nasceretur ex Virgine; vel idem, qui natus est, verus sit Dei filius; & quòd nullatenus fieri possit, ut baptismi regeneratione non egeat, qui servus sit natus. Quæ omnia tria falsò Felici impingi nullus ambigo. Paulinus de servitute illà contra Felicem disputans eò usq; prolabitur, ut Adamum quoq; servituti conditionali, id est, à creatione ortum trahenti, obnoxium fuisse inficietur. Verba ejus adscribo, è quibus, quàm feliciter disputer, patebit. Quòd ais conditionalem esse servum, quæ catholica aures hanc tantam blasphemiam patienter sufferunt, ut Christus Dei filius vili conditione & durà necessitate servus sit Dei Patris? Quid ergo dicis de Adam? Virumnam liberà dignitate vel servili conditione creatus sit? Si conditionalis servus formatus est, quomodo est imago Dei? vel ubi liberum illius arbitrium fuit? aut quid peccando perdidit? Si verò liber, quomodo non multò magis Christum, in quo divinitas omnis corporaliter habitabat, liberà dignitate, non conditionali servitio ex regia nobilitatis virgine natum esse credendum est?

Felix autem, ut in historià pergamus, ter damnatus fuit, si Reginoni Prumiensi credimus. Primam damnationem synodo Foro-Julienfi imputamus. Secunda Ratisbonæ facta, presente Carolo, ut ex eodem Reginone colligitur, & disertè adserunt Annales Francorum sub Ludovico Pio scripti, quos testes laudat Baronius, synodum hanc Ratisbonensem collocans in Anno 10 cccxii. Verba

Verba annaliū hæc sunt: Felix ductus ad palatium Regis, (nam ea pars Hispaniæ ad Pyrenæum Galliæ vicina Carolo tum parebat) qui tunc apud Reginum Bajoariæ civitatem, in qua & hiemaverat, residebat. Vbi congregato episcoporum concilio auditus est, & errasse convictus ad præsentiam Hadriani pontificis Romam missus: ubi etiam coram ipso in basilicâ sancti Petri apostoli hæresin confessus est atq; abdicavit. Quo factò ad civitatem suam reversus est. Regino in hunc modum: Anno 1000 c x c i i Felicianæ hæresis condemnata est: quem Felicem Engelbertus in præsentia Hadriani pontificis adduxit: & post confessionē hæresin abdicavit. Eadem ferè Sigisbertus Gemblacensis in anno 1000 c x c i i i. At Ado Viennensis: Ad præsentiam Hadriani pontificis Romani ductus, hæresin verbis solummodo abdicavit. Synodus iterum facta contra supradictam hæresin in Francanofurt, legatis apostolicæ sedis præsidentibus, Theophylacto & Stephano episcopis, & autoritate sanctorum patrum convictus & damnatus est iterum Felix cum errore suo, perpetuoq; exilio apud Lugdunum relegatus est: quem ferunt in eodem ipso suo errore mortuum.

Tertiū itaque Francofurti damnatus Felix, cui sui non defuerunt ad stipulatores & ad seclæ, quos etiam agnoscit & memorat, nominibus tamen nullis expressis, Paulinus. Inter eos præcipuus Elipandus Toletanus, de quo Annales paullo antè producti: Felix ab Elipando Toletani episcopo per literas consultus, quid de humanitate Salvatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sentire deberet, utrum secundū id, quod homo est, proprius an adoptivus filius credendus esset ac dicendus; valde incautè atq; inconsideratè, & contra antiquam ecclesiasticam doctrinam adoptivum non solum pronuntiavit, sed etiam scriptis ad memoratum episcopum libris pertinacissimè pravitatem opinionis suæ defendere curavit. Hujus causâ ductus ad palatium Regis, & quæ sequuntur, jam antè

qui circa festa Paschaliū & nescio quæ alia erraverant, sublatam esse gloriatur. *Obsecro*, ait, *ut calore fidei accensam tantam sitis intentione præcalidi, ut errorem prædictum de medio vestri auferatis: ut sicut per servos suos Dominus de sinibus Bati-cæ eradica vit heresim Migerianorum, ita de sinibus Asturien-sium funditus evellat heresim Beatianam.* In hanc epistolam, quum proximo Novembri ad Fidelem abbatem aliã de causã venissent, se incidisse scribunt Etherius & Beatus; & *, audivimus*, ajunt, *ipsum libellum adversum nos & fidem nostram cunctã Asturiã publicè divulgatum.* Insuper eum libro suo primo: sed editio quæ exstat hiulca est, & alicubi difficilis intelligi. Certum tamen est Elipandum nimio fervore æstuarè, & caritatis ac moderationis limites transilire. Adversæ opinionis homines *servos, discipulos & præcursores Antichristi* vocat. *Qui non fuerit*, ait, *confessus Iesum Christum adoptivum humanitate, & nequaquam adoptivum divinitate, hereticus est, & exterminetur.* *Auferite malum de terrã vestrã.*

Huic sive libello sive epistolæ duos illos libros, quos Petrum Stevartium edidisse diximus, Etherius & Beatus opposuerunt. Et priori non modò hanc epistolam, sed proximè ante eam, tum symbolum Nicænum, quod ipsi Ephesinum vocant, tum symbolum fidei Elipandinæ, quasi contrarium, inseruerunt. Notandum tamen, symbolum hoc, ut ibi habetur, ab ipso Elipando non profectum, sed è verbis ejus hinc inde dispersis ab Etherio & Beato consarcinatum. *Ipsa verba fidei suæ*, ajunt, *nobis incognita in unum copulavimus; &* quò facilius agnoscerentur, *more symboli brevi compendio in paginã compegimus.* In illo autem qualicumq; symbolo ad rem potissimum faciunt, quæ subijcimus. *Non per illum, qui natus est de Virgine, visibilia & invisibilia condidit, sed per il-*
lum,

lum, qui non est adoptione, sed genere sive generatione, neq;
gratia sed natura filius. Et per istum, Dei simul & hominis fili-
um, adoptivum humanitate, & nequaquam adoptivum divini-
tate, mundum redemit. Diximus antea, ejus ævi hominibus
in more fuisse, pro abstractis concreta usurpare. Quod i-
taq; dicitur, Non per illum, qui natus est de Virgine, visibilia
condidit; hunc habet sensum: Non secundum naturam, juxta
quam natus est ex Virgine, visibilia & invisibilia condidit; sed
secundum illam, juxta quam est filius non adoptione vel gratia,
sed generatione & natura. Quo sensu posito, reliqua quæ

Matt. 16, 16 sequuntur à Nestorianismo hominem liberant.

Quin ipsi alibi sententiam Elipandi ita proponunt,
Lucæ, 1, 31. ut à Nestorianâ diversam fuisse satis appareat. Sub ini-
tium libri primi quum laudassent Petri de Christo fidem
& confessionem, revelatam non à carne & sanguine, sed à
Patre cœlesti, subijciunt & quasi opponunt doctrinam
Elipandi, dicentes, Cui caro & sanguis revelavit, dicat, Tu es
adoptivus humanitate, & filius Dei veri secundum divinitate-
rem. Similiter proferunt verba Gabrielis ad beatissimam

Luc. 31.

Virginem *ἁγίου*: Vocabis nomen ejus Iesum: hic erit magnus,
& Filius Altissimi vocabitur. Potuerat, ajunt, dicere tunc, si
verum esset quod vos dicitis: Vocetur Iesus adoptivus filius Al-
tissimi humanitate, & nequaquam adoptivus divinitate.
Quo usque autem progressum fuerit certamen, hisce
verbis indicium faciunt: Certè jam rumor est, jam fama
est, & non solum per Asturiam, sed per totam Hispaniam, &
usq; ad Franciam divulgatum est, quòd duæ quæstiones in Astu-
riensi ecclesiâ orta sunt. Et sicut duæ quæstiones, ita duo populi,
& duæ ecclesiæ: una pars cum alterâ pro uno Christo contem-
dunt. Cujus fides vera an falsa sit, grandis contentio est: & hoc
non in minutâ plebe, sed inter episcopos. Vna pars episcopo-
rum dicit, quòd Iesus Christus adoptivus est humanitate, & ne-
qua-

quaquam adoptivus divinitate. Altera pars dicit: Ex utraq;
naturâ unicus est Dei Patris filius proprius, non adoptivus: in
tantum proprius, ut ipse sit Dei filius, Deus verus, & ipse adore-
tur & colatur, qui sub Pontio Pilato est crucifixus. Hac pars nos
sumus, id est, Etheus & Beatus cum cæteris ita credentibus.
—Ecce utraq; fides patet: sed nos pro hac fide, quam vindicamus,
non solum exulare, sed etiam mori parati sumus. Quin deinceps
disertè agnoscunt, quòd Elipandus *VNM* Christum
& secundum divinitatem proprium, & secundum humanitatem
adoptivum confiteatur. Nihilominus magnam partem primi
epistolæ sancti Iohannis describunt, ut ostendant,
mendacem & antichristum esse, qui neget Iesum esse I. Ioh. 2, 22.
Christum; & qui solvat Iesum, spiritum antichristi esse.
Deinde de Elipando subiiciunt: *Videte spiritum, qui solvit* Lib. 8. Iona.
Iesum. Pessimis igitur quibusque hæreticis Elipandum so- gè ante
ciant, nec verentur alicubi scribere: *Elipandus Toletana se-* mcd.
dis episcopus, nescio quâ commixtionis vertigine, tres personas
in unâ naturâ deitatis confundit; & Christum de virgine na-
zum non Deum, sed tantum hominem credit.

Adiçio iudicium Gabrielis Vazquaz de hisce libris: In 3. disp.
Beatum & Etheum non possum non admirari, quòd tam calamit. 80. cap. 101
oso tempore, quo dirâ Maurorum tyrannide Hispania nostra op-
primebatur, rem usq; adeo obscuram suo ingenij acuminè & eru-
ditione illustraverint. Quod si ille in his libris videre va-
luit, fateor me deprehendere non potuisse. Hæreticos,
lupos, antichristos crepant, invalidas consequentias
nectunt, in philosophiam subinde invehuntur, & long-
gissimis digressionibus ad quævis obvia dilapsi quidvis
potiùs tractant, quàm quæstionem ipsam controversam.
Laudo tamen, quæ post initium primi libri lego, & hîc
adjungo. Fides vera, quæ ab Apostolis tradita, in brevi est.
Sine philosophiâ seculi est, simplex est, & omnibus rusticis

C

mani-

Multum
ante
medium.

manifesta, & omnibus captivis & peregrinis cognita: & ut
plenius dicamus, omni Ecclesie, quæ per univrsam terrarum or-
bem est diffusa, publicè constituta est. Et unusquisq; qualiter cre-
dit, brevi symbolo complexa est. Et qualiter orat, & ipsa brevis
oratio Dominica est. --- Qualiter vivere debeamus, sufficit no-
bis illud proverbium, Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.
--- Credit rectè rusticus, quia symbolum semper recitat. Orat re-
ctè, quia semper orationem Dominicam recitat, & dicit, Pater
noster quies in cælis. Et verè filius Dei est, si ut sibi non vult
fieri, alteri ne fecerit. Adijcio etiam ex libro secundo ista:
In hoc errore live imbecillitate judicij quæ potest esse certa sen-
tentia? Proinde quia non est certa sententia, debet esse caritas
una. Sed ea ipsa caritas non poterit esse certa, si fides fuerit in-
certa. Admitto, si agatur de fide, quæ fundamentum
salutis. Sin agatur de quæstionibus juxta emergentibus
& annatis, sicut ipsæ possunt esse innumeræ, & aliæ
post alias excitari, ita pleræque non modò sunt solutio-
nis difficilis, sed etiam incertæ, & ad fidem, quæ caritati
mutuæ Christianæ necessariò subternitur, reapse non
pertinent.

Tractat Vazquez loco, vnde superiùs verba ejus de-
prompsimus, quæstionem, Num Christus secundum humanita-
tem sit Dei servus. Etherius sanè & Beatus hætenus ser-
vum Patris esse agnoscunt; libro videlicet primo paulò
post initium ejus. Et paulò post medium libri secundi:
Propter hoc ille factus est Patris servus, ut nos de multis domi-
nis liberaret, id est, de multis idolis; & ipsum solum haberemus
dominum, qui propter nos factus est servus; & essemus liberi per
ipsum, qui solus inter mortuos est liber, & nos ad hanc ingenui-
tatem perduxit. Et sine dubio summa ingenuitas creditur, in
quo Christi servitus comprobatur. Hæc talia sunt, ut in iis li-
ceat adquiescere.

Nescio

Nescio autem quid Severino Binio Notas ad concilium Francofurtense adijcanti in mentem venerit, quum scripsit: *Elipandus Tolerana ecclesie archiepiscopus dicebat, Christum purè servum esse, quales sunt qui servitute pœnali ex peccato contractâ Deo subijciuntur. Addebat errorem multo gravio rem hunc; Christum ex servo factum esse Dei filium per adoptionem: atq; ita illum à filio Dei naturali non tantum naturâ, sed etiam supposito distinguebat.* Rectius profectò Vazquez: *Elipandus non fuit tam hebes ingenij, nec tam impudens & blasphemus in Christum, ut doceret, ex peccato conditionem servitutis vilissimam sub potestate diaboli contraxisse: id quod nullus hæctenus hereticus excogitavit. Quis autem audeat Elipandum inter impudentissimos hereticos commemorare, quum errores illius majus præ se ferant specimen probabilitatis, quam ulli umquam habuerunt? Idem alibi agnoscit controversiam cum Elipando tam de adoptione: quam de servitute, difficiliorem esse, quam ulla alia in ecclesia Dei existere.* Qualis difficultas à mutuis execrationibus deterre-re, & ad animi moderationem, *συμβούλιω*, remq; in medio relinquendam invitare debuisset. Nam si hæctenus per octingentos fere annos quæstionis hujus decisione Ecclesia Dei carere potuit, nec eâ in posterum ad æternam salutem obtinendam, quæ sola per doctrinam & ministerium ecclesiasticum quæritur, indigebit. Quin difficultas illa facit, ut qui ejusmodi quæstiones versant, & errorem, quem putant, evertere laborant, ipsi interdum hallucinentur, & in alterum extremum impingant. E-therius & Beatus sub finem libri sui primi in hunc modum loquuntur: *Vna persona & unus agnus non poterit ex parte esse proprius filius, & ex parte adoptivus, id est, ex parte filius, & ex parte non filius; & ex parte Deus, & ex parte non Deus.* Si *ex parte & ex parte* significat alteram & alte-

In. 3. disp.
80. cap. 4.

Cap. 20

ram naturam, uti significare oportet, tum ex eorum sententiam Christum non fuerit secundum alteram naturam Deus, secundum alteram non-deus sive homo, sed Deus secundum utramque. Quod ipsum quid aliud est, quam Eutylianismus? Petrus Stevartius editor librorum Eutherij & Beati, ad posterioris, finem quo tamen is mutilatus est, lectorem hoc pacto alloquitur. *Circa tempora Alexandri tertij P. M. id est, Imperatoris Friderici Barbarossæ, seculo Christiano XII, vixit in Franconiam quidam Folmarus, Petra stillantis seu Trieffensteinij Præpositus, qui præter ceteros errores, quibus infectus erat, in hunc etiam Elipandis, vel Nestorij, de personam & adoptionem Christi incidit: quem quum in Bavariam disseminare tentaret, occurrerunt duo ex Bavaria monachi non indocti; alter Gerobus seu Gerochus, monasterij Reichenspergensis Præpositus; alter ejusdem monasterij Decanus: quorum iste proprium & vastum volumen adversus Folmarum conscripsit; ille in opere, quod de investigatione Antichristi indigita vit, Folmarum quoque, refellere haut omisit. Virumque opus exstat in Boicis Bibliothecis: virumque lucem mereretur, nisi dum scriptores isti ab uno extremo, hoc est, ab Elipandismo seu Nestorianismo, quam longissimè recedere cupiunt, propius ad alterum extremum, nempe ad Eutybianismum accessissent.*

Solenne est plerisque, tum Felicem tum Elipandum Nestorianismi postulare. Quod facit etiam Baronius; & olim Theodiscum Hispalensem episcopum, Isidori successorem, eidem hæresi deditum fuisse, & tandem ad Muhammedanos transisse affirmat. Sed ipse de hoc Theodisco alibi ex Luca Tudensi: *Adferebat Dominum nostrum Iesum Christum cum Patre & Spiritu sancto non esse unum Deum, sed potius adoptivum.* Cum quâ adfessione quid commune Felici vel Elipando? Ista quoque Baronij

COR-

Anno 794.
sum. 7.

Anno 636.
sum. 9.

conjectura satis frigida: *Ex consuetudine cum Mahometanis didicisse ita humiliter sentire de Christo infelix Elipandus existimatur; inducens fortasse in animum si hoc evincere potuisset, conjungeret simul Mahometanos & Christianos in unam fidem. Quasi verò si vel maximè cum Nestorio sensisset, propterea Trinitatis mysterium, quod à Nestorio non labefactatur, admissuri fuissent Muhammedani. Sed Verba tum Felicis tum Elipandis ab ipsi eorum adversariis ad nos transmissa, & à nobis superius recitata à divisione unius personæ in duas, & adserione duorum filiorum alienos fuisse evincunt. Non solum optimis conjecturis, ait Vazquez, sed etiam evidenter nobis constat, numquam Elipandum cum Nestorio Christum in duos divisisse.*

Anno. 794
num. 5.

In 3. disp.
89. cap. 8.

Nunc ad considerandam Francofurtensem synodum convertamur. Quæ in annum 10 c c x c i v. conferatur. Epistolam Elipandi, quæ irritati Beatus & Ethe-rius, anno 10 c c x c v scriptam fuisse pridem diximus, ut proinde certamen hoc non paucorum fuerit annorū. Synodum autem Francofurtensem primus in lucem superiore seculo protulit Laurentius Surius: nec de eâ aliud quàm epistolam Hadriani pontificis Romani ad episcopos Gallicia & Hispaniarum; libellum, cui Sacrosyllabi nomen inditum, à Paulino Aquileiensi in synodo scriptum, & ad provincias Gallicia ac Spaniarū missum, specialiter autem ad Elipandum Tolerana sedis episcopum; item epistolam nomine sanctæ synodi & venerabilium in Christo Patrum, cum omnibus episcopis Germania, Gallia & Aquitania, & totius catholica pacis clero, Præsulibus Hispania & cæteris ibidē Christianitatis nomen habentibus inscriptam; deniq; epistolam Caroli regis Elipando Toletana civitatis metropolitano, & cæteris in partibus Hispania consecratoribus destinatam.

Anno 1567

Hiscæ quatuor, quantum de concilio Francofur-

C 3

tano

cano hodie superest, continetur. E quibus discimus E-
lipandum aliosque Hispanos & Carolo & episcopis epi-
stolas aut libellos misisse, & ut controversia examinaretur
enixe petiisse: Carolum cum Hadriano communica-
sse, synodum coegisse, in eâ auditorem & arbitrum se-
disse, & tum Hadriani rescriptum, tum Synodi responsum
unâ cum Sacrosyllabo Paulini suaque ipsius epistolâ re-
misisse. *His partibus, ait, fidei vestrae literas dirigere curastis,*
nempe & generales ad sacerdotales sanctissimas aures, ad nos
quoque, speciales. In quarum utique serie literarum non satis nobis e-
lucebat, an quasi ex auctoritate magisterij vos vestra docere di-
sposuissetis, an ex humilitatis discipulatu nostra discere desidera-
tis: tamen si ve hoc si ve illud vestris inesset animis, petitionem
vestram, caritate Christiana religionis cogente, non spernendam
esse censuimus. Deinde: Fraternali cogente caritate iusti-
mus sanctorum Patrum synodale ex omnibus undique nostra di-
visionis ecclesis congregari concilium, quatenus sancta omnium
unanimitas firmiter decerneret quid credendum sit de adoptio-
ne carnis Christi, quam nuper novis assertionibus, & sancta Dei
universali Ecclesia antiquis temporibus inauditis vos ex vestris
scriptis intulisse cognovimus. Imo & ad beatissimum Apostolica
sedis pontificem de hac nova inventione nostra devotionis ter-
quaterque direximus Missos, scire cupientes, quid sancta Roma-
na ecclesia Apostolicis edocta traditionibus in hac respondere
voluisset inquisitione. Nec non & de Britannia partibus ali-
quos ecclesiastica disciplina viros convocavimus, ut ex multo-
rum diligenti consideratione veritas catholicae fidei investigaretur
& probatissimis sanctorum Patrum hinc inde roborata testi-
monijs absque ulla dubitatione teneatur. Idcirco vobis per singu-
los libellos dirigere curavimus, quid praedictorum Patrum pia u-
nanimitas & pacifica perscrutatio auctoritate ecclesiastica in-
veniret, statuisset, confirmaret. PRIMO quid domino Apostolicus

cum sancta Romana ecclesia & episcopis in illis partibus quaqua
versum commorantibus, & catholicis doctoribus sentiret, sub
ninus libelli tenore statuimus. Deinde SECVNDO loco quid eccle
siastici doctores & sacerdotes ecclesiarum Christi de propinquo
ribus Italiae partibus cum Petro Mediolanensi archiepiscopo, &
Paulino Forojulianensi vel Aquilejensi patriarcha, viris à Domi
no valde venerabilibus, intelligi, vel firmiter credi voluissent, suis
proprijs responsionibus exaratum posuimus libellum, Sacrosyl
labum scilicet, quia ipsi quoque praesentes nostro synodali con
uentui adfuerunt. Post haec tenet & TERTIVS libellus orthodo
xorum sanctorum Patrum, episcoporum & virorum venerabili
um fidem, qui in Germania, Gallia, Aquitania, & Britannia par
tibus dignis Deo deseruiunt officiis, vestrisque objectionibus san
ctarum scripturarum testimonijs roboratas obtinet responsiones.
Deinde QVARTO loco mea propria vnanimitatis cum his san
ctissimis praedictorum Patrum decretis & catholicis statutis con
sensum subnexuit, sicut vosmet ipsi in vestra epistola, quam meo
specialiter designastis nomini, rogare curastis. Rursus: Ecce ego
vestris petitionibus satis faciens, congregationi sacerdotum au
ditor & arbiter ad sedi. -- Sed modo per eandem obsecrationem
vos iterum atque iterum obtestor, ut in pacifica unanimitate &
catholica fidei professione nobiscum firmiter maneatis, nec vos
doctiores existimetis uniuersali sancta Dei ecclesia. Eam fidem
tenere, quam orthodoxi Patres in suis nobis symbolis scriptam re
liquerunt; & nolite plus sapere quam oportet sapere, sed sape
re ad sobrietatem; nec ratiocinando humano ingenio diuina vos
mysteria investigare arbitremini, sed magis credendo honora
te, quae humana fragilitas temere perscrutando invenire non
valet. Haec utrique, & non uni magis, quam alteri parti
dici oportet. Vniuersalis autem tot praeteritorum se
culorum ecclesia de hac quaestione numquam fuit solli
cita. Quae, si priscis orthodoxorum Patrum symbolis
in-

in hærendum, silentio prætereunda, ejusque mentio inter articulos fundamentales & ad salutem necessarios nulla fuerit habenda. Tandem concludit Carolus: *Post hanc correctionem sive admonitionem Apostolica auctoritatis & Synodalis unanimitatis si non respicitis ab errore vestro, scitote omnino vos pro hæreticis haberi, nec ullam communionem vobiscum pro Deo audemus habere.*

Hadrianum ejusq; epistolam quod attinet, ille itidem errorem Elipandi, si tamen error, capitalem judicat, propter quem salute, caritate & communionem privandi, quicumq; eum amplectantur. *Non enim, inquit in ipso statim initio, caritatis vinculo fraternâ ansula perstringente, nostris illigare amplexibus amoris connivemus nodo, qui non sunt fidei nostra communioni sinceris sensibus sociati, ac per hoc à gremio sanctæ matris ecclesiæ lacrymabili divisione exstant exsortes. Igitur dilectissimus filius noster, & spiritalis compater, dominus Carolus, --- saepe nos styli ferculo, catholice fidei epulas offerendo, multâ refectiois dulcedine satiare consuevit, & confluyente ad vallem mentis ex alijs quibusq; rebus amaritudinis undâ, mellitis quinimmo rivulis, lætitiæ de fonte manantibus, summâ nihilo minùs suavitate temperare non cessat. Sed quoniam ferventi succensus fidei zelo, ea qua contraria orthodoxæ fidei Spaniarum de consinijs allata sibi per sensit, nostris curavi summâ pernicitate obtutibus presentari, beati Petri amore feliciter obstructus, non renavit illi honorem debitum exhibere, & sedis ejus præfulem dignum duxit sacris syllabis consulendum: regiam scilicet vel canonicam placuit ei consuetudinem renovare. Quumq; perlectus & sagacius exploratus fuisset epistola textus, reperta sunt in eodem pseudosyllabo per quam plurima cum autore suo Elipando, Toletana sedis archiepiscopo redarguenda, ac per hoc redargutionis vindictâ modis omnibus ulciscenda. Unde nõ mediocri dolore mens nostra sauciata, medium se in animum nostrum*

strum tristitia anger immerfit. Quà de re nimiositatis zelo compulsi, ex auctoritate sedis Apostolica, pro causâ siquidem orthodoxe fidei, æquum razumq; per sacros apices prospeximus respondendum. Materia autem causalis perfidia inter cetera reijcienda, de adoptione Iesu Christi filij Dei secundum carnem. Ecce statum controuersia ab ipso Pontifice positum, nempe An Christus sit filius Dei adoptivus secundum carnem. Hoc, ait, catholica ecclesia numquam credidit, numquam docuit, numquam male credentibus ad sensum præbuit. Sed de hoc, ut paullò ante monuimus, sollicita non fuit, & proinde nec affirmare vquam docuit, nec negare. Pergit: Multa quidem sparsim in sacris foliis diuinarum scripturarum testimonia super hoc negotio inserta reperiri possunt, — sufficiant pauca de multis. Inde incipit argumentum per negationem formare; Nusquam Christus in Scripturâ dicitur filius adoptivus secundum carnem: ergo ad eum modum adoptivus dici neque potest, neque debet. Porrò, Numquam, ait, communi affectu dixit nobiscum, Pater noster. — Cur non dixit Noster? Quia aliter noster, & aliter suus. Nec consequentia est valida, nec antecedens verum. Quasi non perinde sit dicere, Patrem meum & patrem vestrum, quem- 1oh. 19. 17 admodum Seruator dixit; ac si dixisset, Patrem nostrum? Vazquez quum expendisset testimonia Scriptura, quibus In. 3. disp. 89. cap. 10 Hadrianus sententiam suam confirmat, tandem concludens. Inter ea, ait, nullum video adeo efficax, ut ex serem hanc de fide esse convincat.

Nihilominus ille sæuit, & tumultuatur, imò calumniatur. Adoptivum, inquit, eum filium, quasi purum hominem, calamitati humane subiectum, & (quod pudet dicere) seruum eum impij & ingrati rantis beneficiis, liberatorem vestrum non pertimescitis venenosâ fauce susurrare. Cur non veremini queruli obiectatores, Deo odibiles, illum seruum nuncupare, qui vos

D

de

tura hoc ipso, quod respicit Deum ut creatorem, respicit ut dominum. Concludit itaque, seculam legalem & poenalem servitute, qua aliquo modo ex peccato originem ducit. — Christum ut hominem verè ac propriè esse servum Dei servitute illa connaturali humane natura, qua non ad servilem conditionem, sed potius ad quamdam nobilitatem spectat, supposita imperfectione natura creata. Quod autem videtur esse contra rationem servi, ut habeat ius ad bona domini, unde etiam secundum leges civiles hoc ipso, quod servus adoptatur in filium, desinit esse servus; — responderetur, hæc omnia rectè procedere de servitute legali, seu poenali, qua vilis est conditio, & excludit illud jus, & consortium in eodem genere bonorum: servitus autem nobilis & merè naturalis, quamvis per se non afferat hoc jus, nec dignitatem filij, non tamen excludit illam, neq. est impossibilis cum illa. Et hæc de ista sive quaestione sive controversia hinc sufficiant.

Pergamus scipientem auscultare Hadrianum: Paulus electionis vas docet, ut omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris: cur surda aure, & erroris obvoluto tenebris corde, hunc locum Scripturæ legendo transfilitis? Paulus omnem linguam Dominum Iesum cum confiteri, hortatur & docet: & vestra lingua non confunditur servum eum & adoptivum latrare? Hæc namq. stultiloqua lingua in frustra est præcidenda, & per mille (ut ita dixerim) partes minutius detruncanda. Cur vos non revocant ad viam veritatis & lucis, cæci, scelesti, immites & incompoti, tam salubria Scripturarum documenta? Qui scipientem audivimus, audiamus etiam defnientem, & anathemata vibrantem. Eligant que volunt, vitam aut mortem, benedictionem aut maledictionem. Optamus namq. & infinitam boni pastoris Domini precamur benignitatis clementiam, qui ovem perditam ad ovile propriis humeris reportavit, ut relictis erroris anfractibus — ad viam, que ducit ad vitam æternam, fidei passibus Christo redeant pertra-

Phil. 2, 16

bente. — Quod si, exigentibus indignis meritis, tam insolubili
eos malignus spiritus perfidia laqueo iusto Dei iudicio strangula-
uit, ut resolut nequeant; ex autoritate prorsus sedis Apostolicae
ac beati Petri Apostolorum principis, & per eam quam illi Magi-
ster & Dominus tradidit potestatem, & solvendi ligandiq; licen-
tiam tribuit, quod sine graui mæore non possumus dicere, perpe-
tuo eos anathematis vinculo religatos, ultrici cum sequacibus suis
indicamus vindictâ plectendos, ac per hoc & à gremio matris Ec-
clesiæ & à nostro consortio definitio alienos, Hic habemus sen-
tentiam Romani pontificis, definientis ex auctoritate
sedis Apostolicæ, communionem fidelium excludendos
esse & aternâ salute excidere omnes, qui affirmant Chri-
stum secundum carnem siue humanitatem aut Dei ser-
uum esse, aut filium adoptiuum. De seruo quod attinet,
remotâ seruitute legali & pœnali, qualem Christo num-
quam tribuit Elipandus, adseritionem illam damnare,
nihil aliud est, quàm hominem innocentem, imò ipsum
Dei spiritum anathemate percellere. En specimen *ἀναμνησ-
τίας* Pontificiæ! De filio adoptivo postea videbimus.

Paulini libellus sacrosyllabus, nomine synodi con-
fectus, pari sæuitiâ sed nihilo melioribus vititur argu-
mentis, quam Hadrianus. Quod, nisi prolixum nimis
tædioque obnoxium esset, facile foret ostendere. Initi-
um, illustrandæ historiæ ergo, in gratiam eorum, qui-
bus hæc alibi legere non est in procliui, apponimus. *San-
cto inuitante spiritu, ac zelo fidei catholice scintillatim subfer-
uescente clementissimi & tranquillissimi gloriosiq; Caroli regis do-
mini terra, imperij eius decreto per diversos provincias regni e-
ius ditioni subiectas summâ celeritate præcurrente, multitudo an-
astitum sacris obtemperando præceptis in vno collegio adgregata
conuenit. Quadam die residentibus cunctis in aula sacripalarij,
adistentibus in modum cypriæ presbyteris, diaconibus, cunctiq;
clero*

clero sub presentia predicti principis, allata est epistola missa ab
Elipando auctore enormis negocij, Toletana sedis antistite, Hispa-
licensi finitima ruri. Quumq; iubente rege publicâ voce recitata
fuisset, statim surgens venerabilis princeps de sella regiâ stetit su-
pra gradum suum, ac loquutus est de causâ fidei prolixo sermone,
& adiecit, Quid vobis videtur? Ab anno prorsus praterito, &
ex quo coepit, huius pestis insaniâ tumescente, perfidia vlcus dif-
fusius ebullisse, non paruum in his regionibus, licet in extremis fi-
nibus regni nostri, error inoleuit, quem censurâ fidei necesse est
modis omnibus rescare. Quumq; imprecata & concessa esset
morosa dilatio per dies aliquot, placuit eius mansuetudini, ut u-
nusquisq; quidquid ingenij captu rectius sentire potuisset, per sa-
oras syllabas die statuto eius clementia oblatum sui cor pectoris,
fidei munus styli ferculo, mentis viuacitate deferret. Con-
demnationes iis non dissimiles, quales Hadrianum pro-
mulgasse paullò antè audiuimus. Elipandum & Felicem
nouos hostes Ecclesia, sed veterinosâ face perfidia pollutos, nisi ab
hac stultitiâ resipiscant, & per rectâ fidei satis factionem lamen-
tis se abluant pœnitentiâ, indignos & ingratos eos à consortio Ca-
tholicorum perpetuâ animaduersione eliminare decernimus, & à
gremio orthodoxa Ecclesia censemus alienos. — Eos etiam, qui
post hanc tam saluberrimam definitionem, quam plenaria Syno-
dus, sancto afflata spiritu, concorditer subtili sinceritate termina-
uit, falsissimis eorum adsertionibus siue clam, siue publicâ voce
præbuerint ad sensum, simili eos sententiâ vindictâ sancimus esse
plectendos, reseruato per omnia iuris priuilegio summi pontificis,
domini & patris nostri Hadriani primæ sedis beatissimi Papa,
nempe ut ejus etiam ad sensus, tamquam patriarchæ oc-
cidentis, requiratur.

Synodus epistolâ Præfulibus Hispaniæ inscriptâ
sub initium itidem prædicat præcipiente & presidente pÿf-
simo & gloriosissimo rege Carolo se coiisse. Inter cetera, ajunt,

qua pro fidei firmitate tractavimus, domini regis nostri præcipuâ pietate & laudabili sapientiâ adfidente & auxiliante nobis, præcepit subito gloriosa illius excellentia fidei vestra libellum adferri in medium. Qui quum à notario nobis diligentius attendentibus, sub distinctione sententiarum & proprietate sensuum legeretur ad finem, audivimus in eo novas quasdam adserciones exaratas, non tam antiquis sanctorum doctorum traditionibus convenientes, quàm vestris nuper inventionibus utcumq; confirmatas. Respondent autem ad veterum nonnullorum Patrum dicta ab Elipando adlata, & opponunt alia, pleraque Cerinthum, Arium, Nestorium ferientia, aut alias ad rem parum facientia. Mitiùs tamen agunt, quàm Hadrianus aut Paulinus, nec execrationibus & verbis adeo diris. Vnum nihilominus noto satis acerbum. Scripserat Elipandus: Prædecessores nostri, Eugenius, Hildefonsus, Julianus, Toletane sedis antistites, in suis dogmatibus ita dixerunt in Missâ de cana Domini: Qui per adoptivi hominis passionem, dum suo non indulgit corpori. Item in Missâ de ascensione Domini: Hodie Saluator noster post adoptionem carnis, sedem reperivit deitatis: & cætera, quæ ex parentum, ajunt, vestrorum dictis posuistis; ut manifestum sit, quales habeatis parentes; & ut notum sit omnibus, unde vos traditi sitis in manus infidelium, Maurorum scilicet Muhammedanorum. Quia hominem Christum verum Dei patris filium esse negastis, vobis defensor esse noluit, sed tradidit vos in manus inimicorum suorum, ut dominantur vestris, qui eum recipere noluerunt; & cui illi publicè detrahunt, vos occultè illi derogetis. Ecce quàm procliviam hominum ingenia torquere eventus ad præconceptas causas, & fallaciam $\omega\delta\delta\alpha\ \tau\acute{o}\ \mu\grave{\eta}\ \alpha\iota\tau\omicron\upsilon\ \acute{\omega}\varsigma\ \alpha\iota\tau\omicron\upsilon$ committere. Hispaniæ calamitatem & jugum à Mauris injectum opinioni, quod Christus secundum humanitatem sit Dei filius adoptivus, imputant. Existimant etiam, Mauris &

ris & Muhammedanis improbableem visum iri, Christum Dei servum vel filium adoptivum esse, & propter hanc doctrinam à religione Christiana alienus fore: quum certum sit illos, si de Christo nihil sublimius doceatur, non magnopere refragaturos. Loquuntur autem in hunc modum: *Intelligite in hac professione vestram duplices diabolicæ fraudis latuisse dolos, hoc est, ut vos qui gratiâ baptismi redempti estis, ab unitate catholica disungeret ecclesiæ, & schismatici erroris laqueo à viâ salutis æternæ retraheret, & gentibus, inter quas habitatis, Christiana fidei initia intercluderet, dum & Dominum nostrum Iesum Christum, quem Deum colimus & adoramus, servum prædicatis & adoptivum. Hac sunt enim argumenta diaboli, & ut vos subvertat in fide, & illos avertat à fide. Quiescite, viri fratres, quiescite ab hac nequitia: & estote vobismetipsis doctores ad vitam, & vicinis vestris ductores ad fidem. Considerate quale est hoc scandalum inter paganas gentes, ut dicatur, Deum Christianorum servum esse vel adoptivum. Quasi Christus, qui non saltem Dei servus & filius adoptivus prædicatur, sed etiam crucifixus, Iudæis scandalum non sit, & Græcis stultitia? Et quid non etiam Mauris, Cor. 1. 13. & Saracenis?*

Quin & Carolus rex (ut id quoque obiter annotemus) etiam si fraterno vulneratus amore servitutem & oppressionem, quam patiebantur Hispani, lacrymabili gemitu condoleat; propter sententiam tamen Elipandinam indignos judicat, quibus subsidium ferat, ut à Mauris & jugo Muhammedano liberentur. *Hactenus, inquit, antequam huius adoptionis in Christo nomen à vobis exortum nostris non offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus; & si nos vestrum corporale servitium contristaret, rectitudo tamen fidei catholice lætificavit. Nunc verò duplici pro vobis afficimur mœnore, diabolicæ fraude deceptis in corde, & inimicæ servitutis oppressis*

oppressis in corpore. — Antè igitur quàm huius sepe dicti scandali à vobis oriretur offensio, duplici caritate (sicut prædiximus) dileximus vos, id est, in orationibus nostris per omnes regni nostri ecclesias habuimus socios, & vestri memoriam quotidie facientes: iidem quoque, & Deo auxiliante, voluntatem habuimus vos liberare à seruitio secularis necessitatis, secundum temporis opportunitatem & vestri consilij adhortationem: nunc verò hac duplici caritate (quod sine dolore non dicimus) fraudastis vosmetipsos, non intelligentes, fraude diabolicà esse deceptos, ut utroque iuramine vos denudaret, id est, participatione fidei & orationum nostrarum, vel solatio auxilij nostri. Videte, videte quàm grande malum aduersus vosmetipsos habetis factum, quòd nequaquam ausi sumus orare pro vobis, sicut pro fidelibus sancta Dei ecclesia filijs, nec vos adiuvare, quomodo fratres, in vestris maximis necessitatibus. Tantum valuit, & tantum potuit suadere maiorum, neglectus discriminis inter articulum fundamentalem & quæstionem annatam.

Ex hisce quatuor scriptis, è quibus summam & præcipua capita hæctenus excerptimus, quid in Francofurtano concilio actum fuerit, satis innotuit. Mirum videri queat, nullam in eo nuncupatiui Dei mentionem fieri. Fortè hac loquutione, quâ Felix aliquando usus, Elipandus ac alij abstinebant. Meminit tamen Alcuinus in libris de Trinitate, quos Carolo, tum Imperatori, tempore celeberrimi conventus, quo sacerdotes Dei & populi prædicatores Christiani in unum Imperiali præcepto conveniant, obtulit. Quando is habitus conventus, ignoro. Cæterùm verba Alcuini ista sunt: Dei Filius non solum secundum veram divinitatem, quam habet de naturâ Dei Patris, sed etiam carnem, quam veram naturaliter de corpore beatae genetricis assumpsit, Deus verus & creditur & predicatur ab omnibus catholicis: quoniam eterna divinitas Filij cum plenâ humanitate

Prologo.

Lib. 3, c. 9.

nitate sua, & eadem plena humanitas Filij cum aeterna divinitate sua, una est in sancta Trinitate persona: & hac non adoptiva, sed propria & perfecta: & ipse totus in divinitate ac humanitate sua unigenitus & verus Filius Dei. Ideo cum Patre & Spiritu sancto unus est Deus, non nuncupativus, sicut Hispanica heresis impiâ temeritate affirmare presumpsit, asserens Dei Filium in divinâ naturâ Deum esse verum, & in humanâ nuncupativum; similiter & in divinâ naturâ proprium Filium Dei, & humanâ adoptivum; dividens unam personam Filij Dei cum Nestorio in duas personas, id est, veri filij & adoptivi: quum certissimum constet, in illam personam, quam habuit aeternaliter de Patre genitus, Dei Filium humanam assumpsisse naturam: quam personam nemo catholicus fide confirmatus adoptivam esse ausus est dicere. Prima Alcuini, quæ recitavimus, verba malè sonant: certè perincommoda sunt. Pridem autem monuimus de promiscuo & confuso eâ ætate vocabulorum concretorum & abstractorum usu. Existimo itaque, nihil aliud Alcuinum velle, quàm verè credi & dici, non solum, quòd Christus Dei filius & Deus sit verus Deus, sed etiam, quòd idem Christus hominis filius & homo sit verus Deus. Id enim arguunt reliqua verba, quæ sequuntur; & inprimis illa, quæ recitatis proximè subjiciuntur: *Deus Dei filius humanam adsumpsit naturam, non personam. Aeternâ suscipiente personâ divinitatis temporalem humanitatis substantiam homo transiit in Deum, non vertibilitate natura, sed propter divina unitatem persona.* Ideo non sunt duo Christi, nec duo filij, sed unus Christus, & unus Filius Dei, Deus & homo. Valafrius etiam Strabo, qui sub Ludovico Pio Caroli filio de rebus ecclesiasticis scripsit, Felcivis heretici, sub gloriosissimo Carolo Francorum rectore damnati, meminit.

Cap. 157

Quanta fuerit Caroli in cogendis & regendis conciliis

E

cillii

cillius auctoritas, quanta etiam industria, neminem ea
quæ produximus, patiuntur ignorare. Illam è manibus
non dimittere, nec alteri cuiquam transcribere; istam
pari zelo ad Dei gloriam & procurandam Ecclesiæ tran-
quillitatem imitari oportet Imperatorem & Reges Chri-
stianos, qui hodie eo loco sunt, quo olim fuit Carolus,
si dignitati & muneri adeo sublimi, ad quod divinitus
sunt eVecti, satis velint facere. Haut equidem voto &
desiderio respondit successus, nec feliciter decisam esse
controversiam quisquam temere affirmaverit. Vnde
discimus, nec magnæ parti ecclesiæ, nec magnæ syno-
do, quanta sanè fuit, quæ contra Elipandum stetit, nec
Romano episcopo ullam in hisce talibus definiendis
competere infallibilitatem, quæ ne quidem universali
ecclesiæ per universale concilium maximè perfectum
representata poterit tribui, quum ejusmodi quæstio-
nes quemadmodum sine detrimento salutis ignorari,
ita etiam sicut hætenus, sic quoque porrò relinqui pos-
sint indecisæ. Non enim omnium talium certam scien-
tiam Deus requirit, nec ad eam consequendam media si-
ve adminicula à periculo hallucinandi immunia promi-
sit aut paravit. Erratur itaque magnopere, quando à
fundamento salutis quæstiones annasci solitæ, longius-
que remotæ non discernuntur, & propter diversas de eis
opinionum anathemata vibrantur, & caritas ac commu-
nio Christiana dissolvuntur. Sed id recens in ecclesiâ
malum non esse, hoc ipso exemplo docemur. Et ne id
quidem, diversa sentientibus non solum hæreseos no-
tam impingi, sed quæ numquam in mentem venerint,
affingi.

Erant autem duæ Elipandi theses, una, *Christus se-
cundum carnem est Dei servus*; altera, *Christus secundum car-*
nem

nem est Dei filius non naturalis, sed adoptivus. Vtramque anathemate feriit Hadrianus pontifex, & priorem quidem errore adeo manifesto, iplisq̄ue perspicuis Scripturis ita evidenter contrario, ut jam Romano pontifici definiti & anathemata ejaculanti nullum non-errandi privilegium collatum esse nemo possit dubitare. Posterior abstrusior videtur & difficilior; estq̄ue tota fori scholastici. Obijcit quidem Hadrianus, *Christus nullibi in Scripturâ dicitur secundum humanitatem filius adoptivus.* Sed etiam nullibi dicitur secundum humanitatem filius naturalis. Neque prisca Patres verbotenus vel hunc vel illum loquendi modum usurparunt. Quin, uti monuimus, de hac quæstione solliciti non fuerunt. Considerandum itaque, quid rei, quam nos Scriptura docet, ex se suaq̄ue naturâ expensæ sit consentaneû. nam alioquin Christum ne quidem secundum divinitatem filium naturalem appellare licuerit. Clamabatur passim, thesin eam Nestorianam esse. Sed quæro, num prout in terminis suis jacet & sonat, nempe *Christus secundum divinitatem est Dei filius naturalis, secundum humanitatem non naturalis, sed adoptivus*, Nestoriana sit: an verò per consequentiam demum ex eâ Nestorianismus, id est, divisio vnius Christi filijq̄ue in duos, eliciatur? Prius nemo sanus & Nestorianismi gnarus affirmaverit. Si dicatur posterius, ostendi velim, periculum fieri & consequentiam neccit: apparebit contortam esse, imbecillem, imò nullam; nec ad thesin eam positam magis consequi Nestorianismum, quàm Arianismum vel Ebionismum, cujus tamen ipsa quoque ab Hadriano arguitur.

Ut autem in quæstione scholasticâ enodandâ scholasticè agatur, & ambiguitas excludatur, si enunciatio ad hunc modum formetur, *Christus, quatenus homo, est filius*

lius Dei naturalis; dico, si determinatio subje^{cti} si, quatenus homo, specificativè accipiatur, totam illam propter non-^{ὁμοίαν ἰδιότητα} admitti, hoc videlicet sensu, *Christus qui homo est, idem filius Dei naturalis est.* At si capiatur reduplicativè, ut sensus sit, *Christus per & propter humanam suam naturam, sive ratione sua humanitatis est filius Dei naturalis;* tum admitti non posse, nisi vox *naturalis* à propriâ & primariâ significatione recedat, & denotet non eum, qui ex naturâ genitus, & secundum naturam similis sit, sed simpliciter eum, qui ita ortus & natus, ut sensus sit, *Christus secundum humanitatem suam filius Dei natus est, & non demum post incarnationem aut natiuitatem factus.* Huiusmodi ambiguitates removeere oportet, ne in salebris earum hæreamus.

Nunc expendamus, quid sit de propriâ & intrinsicâ ratione filij naturalis. Naturalem filium oportet genitum esse ex naturâ & substantiâ patris, & proinde eamdem cum patre naturam habere, sive secundum naturam & substantiam patri similem esse. Et hoc tantum sensu naturalem filium nunc accipimus. Secundum quam naturam itaque Christus nec genitus est ex substantiâ Dei Patris, nec Deo Patri similis, juxta eam non est filius naturalis. Sed Christus secundum humanam naturam non est &c. Cui argumento nescio annon succumbat Vazquez, qui hanc controversiam accuratiùs & operosiùs, quàm quisquam alius, tractavit, & definitionem Hadriani vindicare conatus est. *Si filius, inquit, PROPRIE accipiatur pro eo, qui procedit per veram & naturalem generationem, quæ dicatur origo ut ventis à vivente in similitudinem naturæ, non potest dici filius naturalis Patris Christus secundum humanam naturam, quia secundum illam ab ipso non procedit eo modo. Quod argumentum sumitur à definitione ad defini-*

In 3. disp.
89. cap. 14.

definitum, id quod in hunc modum confirmatur. Ratio filij PRO-
PRIE accepti, & ratio geniti eadem est. Nempe filiatio super
generatione fundatur. Qualis itaque generatio, talis
quoque filiatio: & cui non competit naturalis generatio,
sive ex Patris naturâ genitum esse, ei quoq; naturalis
filiatio non conuenit. Idem Vazquez: *Quum dicimus, Cap. 4*
Christus est filius adoptivus secundum humanitatem, denotamus
ita secundum humanitatem illi conuenire adoptionem filij, ut se-
cundum illam non conueniat filiatio naturalis. Hoc autem quis
negabit? Si hoc nemo negat, quid reliquum est dissidij?
Et sanè si Christus est naturalis filius secundum humani-
tatem, tum ita est filius secundum humanitatem, uti se-
cundum diuinitatem. Ita igitur erit generatus secun-
dum humanitatem, sicut generatus est secundum diui-
nitatem. Quo tamen nihil absurdus. Ergo euidenter
efficitur, non ita esse filium iuxta humanitatem, sicut est
iuxta diuinitatem. At iuxta diuinitatem est filius natu-
ralis. Iuxta humanitatem igitur non est filius naturalis:
& proinde si filius, qui non est naturalis, sit adoptivus,
erit adoptivus. Sin quem propriè naturalem non esse
concedis, adoptivum negas, medium quoddam genus
filiorum statuendum erit, quod difficulter inueniri po-
terit; aut non nisi de vocabulo lis relinquatur, quum
videlicet iuxta communem hominum conceptum qui
est filius, & tamen non propriè naturalis, adoptivus ha-
beri soleat. Propriè igitur is est filius naturalis, qui na-
turam ex substantiâ patris mediante productione gene-
rationis accepit. Si sit alius impropriè & citra talem
productionem naturalis, erit non nisi posteriore illo
sensu, quem paullò ante expositum dedimus, naturalis,
nempe quod sit natus filius. Ita, ait Vazquez, Christus
iuxta humanitatem est filius, non per generationem, sed

per hypostaticam vnionem. At hæc nihil facit ad productionem, super quâ solâ fundatur naturalis filiatio, sed facit humanitatem sustentari hypostaticè à personâ Filij, ei que ita uniri, ut qui nascitur nascatur filius, & non demum post natiuitatem in filium adsciscatur. Quo sensu etiam secundum humanitatem filium naturalem esse extra controuersiam est. Sed hoc non est nisi impropriè naturalem esse, & proinde adoptionem non perimit.

Sicut manifestum est, quæ sunt de intrinsecâ ratione filiationis naturalis propriè sic dictæ non cadere in humanitatem Christi respectu Dei Patris; ita econtra constat quadrare, certè non pugnare, quæ adoptioni intrinseca sunt & propria; de quibus sub initium pridem aliquid diximus. Nempe per adoptionem ex gratiâ & beneuolentiâ admittitur ad jus filij & capessendam hæreditatem, qui aliàs ex se & juxta generationem suam æstimatus tamquam extraneus jus in hereditate nullum habet. Tria hîc concurrunt, I extraneum esse secundum productionem generationis suæ, II gratuitò & ex beneuolentiâ III participem reddi hereditatis. Quorum nihil ab humanitate Christi alienum est.

Thomas Aquinas hîc se obijcit, & non quidem argumenta, quæ proposita modò fuere, soluit, sed quoddam pro adversâ opinione format. *Filiatio*, inquit, *propriè conuenit hypostasi vel personæ, non autem naturæ. In Christo autem non est alia persona vel hypostasis quàm increata, cui conuenit filium esse per naturam. Dictum est autem, quòd filiatio adoptionis est participata similitudo filiationis naturalis. Nò autè recipitur dici aliquid participatiuè, quòd per se dicitur. Et ideo Christus, qui est filius Dei naturalis, nullo modo potest dici adoptiuus. Foret argumentum: Vbi est vna persona, ibi vna*

9. quæst. 23.
art. 4.

una filiatio; & ubi increata persona, ibi non nisi increata
filiatio. Sed in Christo &c. Cæterùm Major negari de-
bet, sicuti eam etiam negant Scotus & Scotistæ. Vbi ^{3. dist. 20.}
una persona & una natura, ibi quoque unius parentis
respectu una filiatio. At si in unâ personâ duæ sint natu-
ræ, nihil impedit duas quoque esse filiationes. nam filia-
tio consequitur naturam & generationem naturæ pro-
ximius & immediatius, quàm personam. Nempe per-
sona est subiectum vel principium Q V O D; natura,
Q V O. Persona est is, qui filius: nec persona præcisè
sumpta ut persona facit esse filium, alioquin quævis per-
sona filius esset; sed natura, per generationem accepta
facit personam esse filium. Et filiatio quidem denomi-
nat suppositum: sed propterea duplex filiatio non exi-
git duplex suppositum: neque enim multiplicatis for-
mis vel abstractis, necesse est multiplicari supposita &
concreta. Ita non sequitur, Sunt duæ scientiæ; ergo
sunt duo scientes: Sunt duæ voluntates; ergo sunt duo
volentes. Quòd si propter unitatem suppositi Christum
secundum humanitatem dici oportet filium Dei natu-
ralem; quidnî propter eandem secundum divinitatem
dici oporteat filium Mariæ naturalem? Quod tamen
extremè absurdum. Quin ne quidem legibus positivis
civilibus, quæ tamen facultatem adoptandi non modi-
cè restringunt, & intra certos limites coërcent, adverfa-
tur, in unam personam jura patria naturalia & adoptio-
nis concurrere. Nam *si pater naturalis avo filij sui materno*
filium suum dederit in adoptionem; in hoc casu, quia concurrunt
in unam personam & naturalia & adoptionis jura, manet stabile
jus patris adoptivi, & naturali vinculo copulatum, & legitimo
adoptionis modo constrictum. Ita enim habent verba Institu-
tionum & Constitutionum Iustinianæarum. Sed ea nos
missa

Instit. de
adopt. &
l. penult.
Cod. eod.

missa facimus, & dicimus potius : Vbi duæ naturæ, & duæ generationes, ibi duæ quoque filiationes; & ibi utraque tum natura, tum generatio, tum filiatio denominat personam, & persona tamen non multiplicatur. Sicut itaque filiatio æterna respectu divinitatis & Patris, & filiatio temporalis respectu humanitatis & matris, quæ sunt duæ diversæ filiationes, non pugnant, nec personam multiplicant; ita neque filiatio naturalis, & filiatio adoptiva. Quin filiatio humana, & sic etiam adoptiva, proximè inhæret humanitati, & denominat suppositum: sicut etiam affectus humani, ut tristitia, gaudium, inhærent humanitati, & suppositum, quod est Christus, denominant. Hallucinatur enim Gabriel Biel, qui humanitatem admittit adoptatam esse, Christum tamen secundum eandem humanitatem adoptivum filium dicere detrectat. Cum quo Almainum & Majorem sentire testatur Vazquez. Quod enim alterutri naturæ competit, personam denominat, & de personâ prædicari potest.

In 3, disp.
80, cap. 4.

Art. 4, 5, 6,
90.

Videmus Scholasticos doctores *magnos & ingeniosos homines*, ut eos appellat Apologia Augustanæ confessionis, hîc in suo foro versantes non convenire, sed in diversas ire sententias. Quod ipsum quæstionis difficultatibus implicitæ est indicium. Dissidentibus autem non irascuntur, condemnationibus abstinere, placidè agunt, & argumentis, non conviciis. Quod in iis meritò laudandum, & omnibus imitandum: sicut econtra reprehendenda & fugienda libido movendi quæstiones curiosas, ociosas, sæpe ineptas, sæpe indecoras, pleurumque inextricabiles. Quid Magister, Alensis & Bonaventura senserint, sub initium attigimus. Albertus ad eum modum explicat, ut res redeat ad communicationem

tionem idiomatum. *Christus homo, inquit, habuit divinam naturam per gratiam non adoptionis, sed unionis in esse hypostaticam & personam, quæ per naturam filius est: & ideo filiatio naturalis quasi transit ad hunc hominem, quæ per se est in filio Dei: & transit autem per unionem factam in hypostasi.* Rursus: *Hic homo Christus, in quantum hic homo (ita quod li. In quantum, dicitur unionem) habet, quod est filius naturæ: & tamen hic homo in quantum homo non est genitus de Patre.* Et hoc est, quod dicit Augustinus, quod hic homo habet hoc per gratiam: sed hæc gratia non est habitus animæ, ut gratia adoptionis; sed potius est unio ad esse unum cum personâ, quæ naturaliter habet filiationem Dei Patris. Hæc videlicet unio, efficit, ut per *νομινας* idiomάτων hic homo fit filius Dei naturalis: imò etiam ut secundum ipsam humanam naturam nascatur filius, & non demum postea fiat.

Thomam sequuntur sui, fundamentum locantem in hoc, quod filiatio personæ competat, non naturæ. Sed id ipsum infirmum esse, satis ostensum: nec dissimulant, qui hic à Thoma diversum sensere, inter alios Durandus, & præanis Scotus cum iuis, inter quos Iohannes Bassolius & Petrus Tataretus acerrimi. Richardus adductis utriusque partis rationibus, & rationum solutionibus, rem quasi in medio relinquit. Dissentiunt etiam à Thoma aliquo modo, ut paullò antè diximus, Almainus, Major & Biel. Scoti ipsius nonnulla verba, & quidem è Reportatis, apponemus. *Sancti veteres aliqui doctores negarunt Christum esse filium adoptivum, propter hæreticos, qui solum dixerunt eum filium adoptivum, & nullo modo naturalem: & ideo cum illis noluerunt sancti communicare propter malum intellectum.* — De virtute tamen vocis potest Christus dici filius adoptivus Dei, sicut unus alius homo, quia prius naturâ habuit naturam, quàm ordinatur ad hereditatem: & sic

F

fuit

fuit sufficienter extraneus. Vel dico, quòd pro tanto dicunt sancti, quòd Christus non est filius adoptivus Dei (si debeat sustineri de virtute vocis) quia illum, qui debet esse filius adoptivus alicuius, oportet sic generari, quòd sua generatio non requirat concomitantem de congruo, ut habeat ius hereditandi. — Sed generatio Christi hominis naturaliter requirit, eum concomitantem habere ius hereditandi, quia hoc requirit unio personalis de congruo. Hæc ibi Scotus.

Nec abs re videtur adijcere, quæ argumento Thomæ opponit Petrus Aureolus. Quod is in hunc modum concipit: Adoptio non debetur nisi persona extranea ab hereditate. Sed persona, quæ est in Christo, non est extranea ab hereditate, nec etiam filiatione. Ergo. Igitur Christus est filius naturalis, non adoptivus ullo modo. Respondet, ista ratio concluderet, si filiatio esset immediata conditio suppositi, & formaliter. Sed hoc non est, quia solum est conditio suppositi ut Quod, non ut Quo: quia filiatio temporalis non fundatur immediate super personam Verbi, sed super humanitatem. Ergo videtur, quòd Verbum potest esse filius adoptivus ut Quod, scilicet per humanitatem ut Quo: sicut supposito Verbi attribuitur filiatio temporalis ut Quod; sed per naturam humanam ut Quo formaliter est filius temporalis beatæ Virginis. Non ergo videtur minus inconveniens sequi, si ponatur filiatio adoptiva, vel adoptio in Christo, quàm si ponatur filiatio temporalis ex Virgine: & tamen hoc conceditur ab omnibus. Item, si humana natura dat Verbo, quòd sit filius beatæ Virginis, non video quare non dat, quòd sit filius adoptivus. Non vult tamen uti hac loquutione, quia esset sensus vel motivum pravi intellectus, scilicet quòd non est filius naturalis. Verùm enim verò, si proferatur cum determinatione, & dicatur, Christus quatenus homo, vel secundum humanitatem est filius Dei adoptivus; cessat periculum. Qui dicit Christus est homo, non negat Deum esse:

esse: ita quoque qui simpliciter dixerit, *Christus est filius adoptivus*, non propterea negaverit naturalem esse, quum adoptio hic non excludat quemlibet titulum naturalis filiationis secundum aliam naturam, sed saltem secundum eam, cui convenit adoptio. Videri tamen possit simplex ille loquendi modus filiationem naturalem simpliciter & ex quocumque alio titulo excludere: sed cum determinatione sive restrictione, *secundum quod homo, juxta humanitatem*, ne videri quidem potest alio intuitu, quam humanitatis, excludere. Id etiam addo, Iohannem Capreolum, qui Thomam, decurso fere post ejus obitum sesquiseculo, ab objectionibus Scoti, Durandi, Aureoli, aliorum, quantum potuit, vindicavit, totam quaestionem intactam praeterire, atque adeo Thomam suum indefensum hic relinquere.

Ex hisce, quae haecenus producta sunt, satis, ut opinor, manifestum, quaestionem esse difficilem, e qua ne quidem ingeniosissimi & in eiusmodi disputationibus exercitati ^{non} potuerint plenè expedire. Perperam igitur Hadrianus sub anathemate definiuit rem, quae captum plerorumque hominum superaret, & ad salutem cognitu necessaria non esset. Rectius fuisset, ad animi stylique moderationem, & ad quaestionem difficilem ambigamque sive in medio relinquendam, sive planè sepeliendam, cohortari; aut etiam partibus cum scandalo ecclesiae litigantibus, si tanta esset auctoritas, silentium imperare. Id autem observatu dignum, Pontificem cum damnationum & anathematum strepitu contra eos, quorum sententia probabilior, pronunciafse. Dico probabiliorem sententiam eorum, qui docuerunt Christum secundum carnem non esse filium Dei naturalem, sed adoptivum: imò ausim dicere veram: quam-

quamvis eâ super re cum nemine ferram contentionis
velim recipere. Hoc autem ideo dico, quia video
argumenta contra illam sententiam invalida esse, & à
dissentientibus solvi; quæ verò pro illâ militant, præci-
puè quæ à naturâ & intrinsecâ ratione filiationis & ado-
ptionis ducuntur, nec soluta esse, nec solvi posse. Quin
Vazquez, strenuus Hadriani *cap. 10. 1575*, fatetur Scriptu-
ræ dicta rem non conficere; & argumenta pro illâ à
Scholasticis hæcenus adlata ipse dissolvit. Thomæ qui-
dem rationem dicit *cæteris omnibus multum præstare*, sed
difficultate non carere.

In 3, disp.
89, cap. 10
& 12.

Cap. 13.

Ipse tandem adfert, ut videri vult, *optimam & potissi-
mam*, quâ etiam ejus judicio usi fuerint Hadrianus & Pa-
tres concilij Francofurtani. Hæc, inquit, *non modo de-
monstrat, non esse dicendum absolute Christum filium adoptivum,
verum etiam nec cum additione, SECUNDVM QVOD
HOMO: imò humanitatem eius non fuisse ullo modo adoptatam.*
Audiamus igitur & expendamus. *Est autem huiusmodi.*
*Ille qui adoptatur, non sicut, cum secundum naturam, sed solo affe-
ctu coniungitur adoptanti: id namq. ipsa vox Adoptio significa-
re videtur, est enim desiderantis: quare adoptare aliquem in fili-
um, nihil aliud est, quam desiderio & voluntate loco filij natura-
lis aliquem sibi subrogare: & perinde est sibi adoptare filium,
atq. desiderare sibi habere pro filio eum, qui alioqui secundum na-
turam sibi coniunctus non est. Sed humanitas Christi non fuit
coniuncta Deo solo affectu, verum re ipsa. Ergo per assumptionem
non potuit adoptari: ac proinde Christus nec absolute, nec secun-
dum humanitatem esse potest filius Dei adoptivus. Respondeo
ad Majorem. Quod homo adoptans non potest nisi af-
fectu sibi conjugere adoptatum, nec quem desiderat
filium habere, arctiore sibi copulâ unire, imbecillitatis
est humanæ. Adoptio itaque, pro ut ad divinam exten-
ditur,*

ditur, intra hos cancellos coarctari non debet: neque
quidquam impedit, quin Deus pro infinitâ suâ poten-
tiâ, quem vult filium habere, arctius sibi jungat, quàm
potest homo: qui si posset, etiam arctius jungeret. Quan-
tum autem potest, præstat. Neque enim verum est, quòd
solo affectu conjungat, quando quidem nomen, famili-
am, jus genuinorum liberorum & succedendi in bona
communicat. Est verò quasi à generatione humanâ ar-
gumentum ducere ad divinam, in hunc modum: Ille
qui generatus est, non habet eandem numero naturam
cum eo, à quo generatus est, sed saltem eandem specie,
& diversam numero. At Filius Dei habet naturam eam-
dem numero cum Patre. Ergo. Nempe in humanâ ge-
neratione non potest esse major idemtitas & adsimilatio
inter generantem & generatum, quàm secundum speci-
em: at in divinâ est longè excellentior, nempe secun-
dum eandem numero essentiam. Perfectionis alioquin
est generare sibi simile: & quo major adsimilatio, eò
perfectior generatio. Sed hæc perfectio in humanis al-
tius adscendere nequit, quàm ad adsimilationem natu-
ræ eiusdem secundum speciem: in divinis pertingit ad
idemtitatem naturæ eiusdem numero. Haut absimili-
tatione homo pater adoptans non potest filium, quem
adoptat, alio modo suum facere, vel cum filio, quem
genuit, aliter jungere, quàm communicando idem no-
men & jus in bonis & hereditate adeundâ: at Deus ita
jungit, ut hypostasim utriusque eandem faciat, atque
adeo unus & idem sit naturalis & adoptivus. Evanescit
igitur alterum quoque argumentum, quod ex eodem
ducit principio: *Ille qui adoptatur, ita est naturâ suâ extrane-
us adoptanti, ut post adoptionem etiam re ipsa maneat extra-
neus, nec ullâ naturali coniunctione propinquus. Sed humanitas*



Christi, etiam si sua natura extranea sit, post assumptionem naturaliter mansit unita, hoc est, re ipsa, & secundum veritatem. — Ergo non fuit adoptata. Nam sicut pars alicui substantialiter unita, dici non potest ab illo adoptata, cuius est pars, eodem pacto nec humanitas dici potest adoptata à Deo. Si homini ea esset facultas, ut ab extrinseco tertiam manum vel tertium pedem posset adfiscere, nonne esset illa manus vel pes adoptatus, etiam si per adfumptionem substantialiter in eodem corpore cum nativis manibus & pedibus uniretur? At non esset adoptivus filius! Esset, inquam, adoptiva manus, adoptivus pes. In manum enim vel pedem non cadit, ut fit filius; quemadmodum in naturam ex se extraneam sed hypostaticè unitam competit, ut qui eam habet, secundum eam filius adoptivus appelletur. Hactenus itaq; non plus effecit Vazquez, quàm ante eum alij. Quin causam, quam defendendam suscepit, hoc ipso deserit, dum admittit Christum secundum carnem propriè naturalem filium dici non posse, ut jam antè ostendimus.

Tomo 4.
disp. 1. qu.
23. puncto 1.

Sed & alij primarij Iesuitæ, quamvis supremo conatu Pontificiæ omnipotentiae & *divinae* tibi cines, non parum vacillant. Gregorius de Valentia: Si queras, an Christus præcisè & immediatè secundum humanitatem sit naturalis vel adoptivus filius; dicendum est præcisè quidem secundum humanitatem, non consideratam ut in hypostasi, neutrum esse, quum filij appellatio non possit nisi ad hypostasim referri. Ad hæc in promptu responsio ex superioribus. Filij ratio & appellatio ad personam refertur ut Quod, non ut Quo. Et quid est humanitas non considerata ut in hypostasi? num est humanitas in abstracto? Ita omnino. nam qui consideraret humanitatem ut separatam ab hypostasi, ille consideraret humanitatem, quæ numquam fuisset, nec vllibi

ullibi esset. At humanitas, quamvis in hypostasi subsistat, considerari nihilominus potest quatenus humanitas, id est, in abstracto. At secundum eam sic consideratam definit Hadrianus Christum esse filium naturalem, non adoptivum: minimè verò; neutrum esse.

Franciscus Suarez: *Si in illà propositione, Christus in quantum homo, est filius adoptivus; particula IN QUANTUM sumatur propriè & specificativè, licet omnino verum sit Christum in quantum hominem non esse filium adoptivum: non tamen censeo illud esse de fide, sed ita certum, ut contrarium non sit admodum verisimile.* Adamus Tannerus hanc quidem ponit assertionem: *Christus etiam cum addito, IN QUANTUM HOMO, sive secundum humanitatem, nullo modo potest dici filius Dei adoptivus.* Et hanc: *Christus non solum simpliciter, sed etiam cum addito, IN QUANTUM HOMO, sive secundum humanitatem verbo unitam, dicendus est filius Dei naturalis.* Sed hinc superaddit istam: *Hæ assertiones ita quidem certæ sunt, ut sine temeritate & manifesto erroris periculo negari non possint: at tamen ita apertè de fide non sunt, ut oppositum planè sit hereticum.* Et in hanc sententiam adducit non modò Suarezium, sed etiam Cabreram, mihi non visum, cujus hæc profert verba: *His temporibus (nam apud illos cum temporibus mutant dogmata) adeo est certum, Christum ut hominem non esse filium Dei adoptivum, ut oppositum non tantum sit improbable & falsum, sed plus quàm temerarium, & fere erroneum, vel hereticum.* Addit Tannerus: *Declaratur assertio, ultima scilicet ista, & superaddita; non solum quia Scholastici quidam veteres olim sine noxâ docuerunt, Christum ut hominem esse filium Dei adoptivum; quibus nonnihil favent graves quidam Patres, sed etiam quia, tamen si constet hanc propositionem, Christus, in quantum homo, est filius Dei adoptivus, esse damnatam in Concilio Francofordiensi, & ab Hadriano Papa.*

Tomo 1.º
3.º disp. 42.
se. 2.º

Tomo 4.º
disp. 1.º q. 7.
dub. 5.

Papa, non tamen ita constat, quo sensu fuerit damnata: an videlicet simpliciter, & secundum omnem proprietatem verborum; an secundum certum tantum quendam sensum ab ipso Elipando intentum, esse videlicet pure filium adoptivum. Sed Elipandum numquam docuisse, Christum simpliciter & pure filium adoptivum esse: & Hadrianum hæreseos damnasse hanc thesin, *Christus secundum carnem non est filius Dei naturalis, sed adoptivus*; superius adducta neminem dubitare permittunt. Quantam itaque definitionis Pontificiæ rationem hic habeant ipsi Iesuitæ, ex his manifestum. Alios majorem habere vix est verisimile. Vazquez ingenue, *Non paucis*, ait, *nostra ætatis Scholasticis sententia utraque Elipandi*, nempe de Christo secundum carnem tum servo, tum filio adoptivo, *probat*ur. Iterum: *Novi viros permultos in Theologiâ scholasticâ insignes, partes Durandi & aliorum tueri.*

In 3. disp.
80. cap. 10.
Disp. 89.
cap. 6.

Vnum adhuc addo. Severinus Binius in Notis ad concilium Francofordiense adducit nonnulla ex Suarezio, & quidem ex disputationis XLIX in Tertiam sectione III. Equidem nuncitor editione Lugdunensi, in quâ nec ejus disputationis sectionem tertiam, quum duas saltem habeat, nec illa verba invenio. Ait Suarezium docere, quod definitio contra Felicianam hæresin (in concilio Francofordiensi absolute spectato facta) habeat vim & auctoritatem stabilendi fidem certam, & obligandi fideles ad credendum, quando sufficienter promulgata & proposita est. Quia inquit, etiam si non satis certo constat concilium hoc à Pontifice confirmatum esse, tamen certissimum est definitionem eius, definitioni Pontificiæ conformem, adeoque sufficientem fidei regulam esse, quâ sufficienter promulgatâ ac propositâ omnes fideles ad credendum id, quod in eâ proponitur, obligentur. Ego hisce subijcio, O miseram fidei regulam! ô miseros fideles, quorum fides ad ejusmodi regulam adstringitur!

Ma-

Magnum operæ precium fecisse nobis videbimur, si qui ista legerint, animaduertant rectius esse immensam Patris erga nos *φιλανθρωπίαν* & Filij caritatem agnoscere, & perpetuò deuotâ & gratâ mente prædicare, quòd ille Filium in carnem mittere, hic carnem uoluerit induere; quàm curiore quærere, num Christus secundum carnem filius naturalis dici debeat an adoptiuus: & Deo longè acceptius fore, si idem sit in nobis affectus erga fratres, qui fuit in Christo Iesu erga nos, Phil. 2. v.
r & s. nec quidquam *per conventionem aut inane[m] gloriam* agamus, quàm si ambitiosè & superciliosè difficiles & subtiles quæstiones tractauerimus. Quoniam tamen uiris talium intelligentibus Ecclesia carere hodie non potest, quisque pro suâ virili in controuersiarum ortus ac progressus statumq; inquirat, & qui acrimoniâ mentis pollent, & doctrinæ ad eam rem necessariæ copiâ instructi sunt, ad minuenda, non augenda certamina operam conferant: qui uerò per ingenij imbecillitatem vel eruditionis inopiam quæ sunt hujus generis, adsequi nequeunt, ne attingant quidem, sed operibus pietatis & caritatis, quæ præstari oportet, sese occupent: cætera, quorum disquisitionem ab iis nemo exigit, & infeliciter tentaturi essent, missa faciant.

Quid à uobis studiosi iuuenes, tum publica temporum calamitas, tum sacra hujus festi solennitas exigat, nec ignoratis, nec, ut nostra quidem de uobis spes est, negligetis. Tantò autem majore diligentia & lubentia in jis eritis, quantò magis à nobis probari intelligitis. Magnum est pietatis mysteriù, Deus conspicuus factus in carne. Quod nõ solum priuatim animis uestris sed uolò uersabitis, & quæ huc faciunt Scripturæ oracula considerabitis; uerum etiam publicè eorum interpretibus o-

G

peram



peram dabit; Deum in coetu fidelium mente & voce
laudabit; & aeterno Patri pro misso in carnem Filio,
pro reuelatâ veritate, pro conseruatâ hætenus apud
nos ecclesiâ, pro adsertis pietatis & sapientiæ studiis de-
votissimas gratias agetis: orabit; porrò, & vota concipi-
etis, vt calamitatibus, quibus tantum non opprimi-
mur, clementer velit mederi, & communem Germani-
cæ reip. nauem è procelloso illo, quo nunc jaçtatur, pe-
lago in portum deducere. Etiam *beneficentia & communi-*
cationis ne obliuiscimini: nam talibus victimis delectatur Deus.
Quàm verò petulantia & intemperantia vos dedecet,
ætatemque vestram debilitat, tam procul vtramque
habebitis. Valet. P.P. in acad. Iuliâ, pridie Natalis
Dominici, anno æræ Christianæ
c l o l o c x l i i i .

F I N I S .











Fe 765



TA-OL

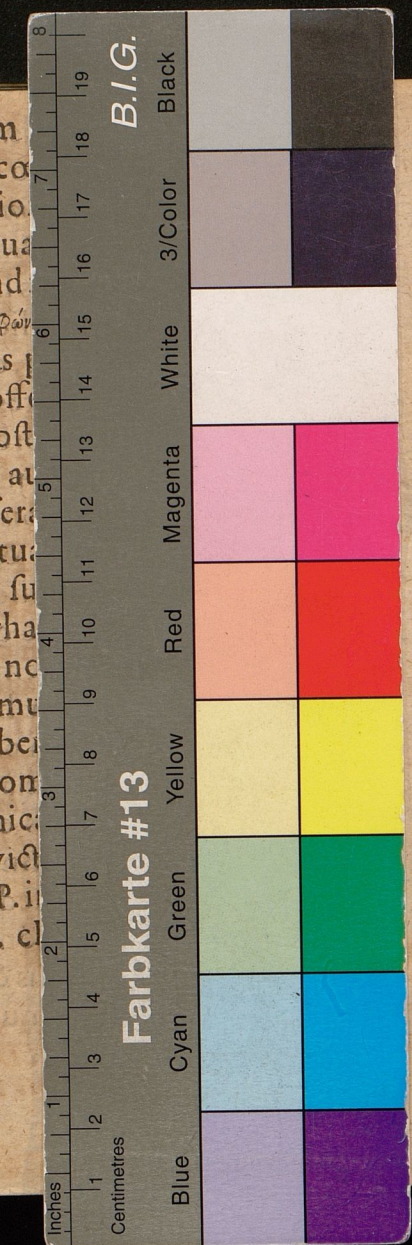
VD 17

AL



Georg. Cal
via Cui
Si unum
latib. M
reder





PROGRAMMA

an 76
**FESTO NA-
TIVITATIS DO-
MINI NOSTRI IESV
CHRISTI**

IN ACADEMIA IVLIA

ANNO dō lō c XLIII

P. P.

QVO CONTROVERSIA

num Christus secundum carnem sit filius Dei
naturalis vel adoptivus

EXCVTITVR,

ET ROMANVS PONTIFEX HADRI-
ANVS PRIMVS MALE DEFL-
NIISSE CONVINCITVR.



HELMESTADT,
IN TYPOGRAPHEO CALIXTINO EXCVDIT
HENNINGVS MULLERVS. 1743

